

The quarantine period proved to be a challenge for the PAM, yet also a time for renewal. The flow of movement through the museum changed with the entrance being moved to the main, grand doors. A completely new introductory space starts off the Amber Exposition on the second floor, standing out from other exposition halls for the darkness enveloping the exhibits (architect Saulius Valius). Special display cases, black backgrounds and spot lighting highlights unique exhibits from the amber collection, presenting them in a more eye-catching way to visitors – a first impression effect is created. The

historic spaces on the museum's first floor were enlivened by an interactive video installation The Living Album of the Tyszkiewicz Family. Also, new services were created and realised, the permanent exposition was enriched with two temporary exhibitions – *Under the Sun*, a solo show by Vita Pukštaitė-Bružė and *The Most Beautiful West European Cities, Palaces and Parks, from the Collections of the Lithuanian National Museum of Art*. Slowly recovering after the challenges of the global pandemic, the PAM is actively and optimistically looking forward to new seasons ahead.

Atnaujinta Palangos gintaro muziejaus ekspozicija.

Iššūkiai ir perspektyvos

Sigita Bagužaitė-Talačkienė

2020–2021 m. karantino laikotarpis daugumai kultūros institucijų tapo tikru išbandymu. Nors muziejai, pasitelkę įvairias skaitmenines priemones, stengėsi neprarasti ryšio su lankytojais, vis dėlto tuo pat metu jie ruošėsi ir įprastam lankymo sugrįžimui. Tokio sugrįžimo laukė ir bendruomenės, ir pačios institucijos. Tai patvirtino ir Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus (LNDM) Palangos gintaro muziejaus lankytojai, kurie, atlaisvėjęs karantino reikalavimams, 2021 m. balandžio 30 d. buvo pakviesti į atnaujintas ekspozicines sales pro pagrindinį grafų Tiškevičių rūmų įėjimą.

Per pirmą dieną, kai, laikydamasis griežčiausių saugumo reikalavimų ir ribodamas į vidaus patalpas patenkančių žmonių srautą, muziejus atvėrė duris lankytojams, atsinajinusias jo erdves apžiūrėjo per 90 žmonių, išsiilgusių „gyvų“ patirčių. Tolesniais pavasario ir vasaros mėnesiais nemažėjantis norinčiųjų muziejų aplankyti skaičius tik patvirtino, kaip svarbu lankytojams vėl sugrįžti į muziejų, o kartu ir būtinybę institucijai keistis, pasiūlyti vis daugiau skirtingo žanro paslaugų, pritaikytų skirtingoms socialinėms grupėms.

Palangos gintaro muziejaus ekspozicija. Naujai sukurta įvadinė salė. Palanga, 2021
Fot. Gintarė Grigėnaitė, LNDM

LANKYMO MARŠRUTO PASIKEITIMAS GINTARO EKSPOZICIJOJE

Karantino laikotarpis buvo puiki galimybė iš naujo įvertinti Palangos gintaro muziejaus nuolatines ekspozicijas, jomis kuriamus pasakojimus ir bendrą reprezentacinį paveikslą. Pasak LNDM direktoriaus dr. Arūno Gelūno, vien naujo lankytojų maršruto po muziejų sukūrimas tapo reikšmingu muziejaus atsinaujinimo ženklu. Lankytojai vėl pakviesti į muziejaus erdves įžengti pro centrinį pastato įėjimą, nuo kurio laiptų atsiveria užburiantis vaizdas į Tiškevičių parko didįjį parterį.

2021 m. atsinaujinimo etapu muziejaus antro aukšto Gintaro ekspozicijos pradžioje sukurta visiškai nauja erdvė, išsiskirianti iš kitų ekspozicinių salių eksponatus gaubiančia prietaima. Tam panaudojus specialias vitrinas, juodą foną ir taškinį pašvietimą atrinkti gintaro rinkinio eksponatai išryškunami ir įtaigiau pristatomi lankytojams. Sukuriamas pirmo įspūdžio efektas.

Šioje salėje lankytojai susipažįsta su skirtingų gintaro temų fragmentais (nuo gintaro morfologijos iki šiuolaikinės gintaro juvelyrikos). Antro aukšto šešiose salėse šios temos vystomos plačiau.

Pristatant naujos antro aukšto ekspozicijos koncepciją direktoriaus dr. A. Gelūno paminėtas moto „Mažiau yra daugiau“ tapo visos nuolatinės ekspozicijos kūrimo leitmotyvu. Buvo stengiamasi daugiau dėmesio skirti ypatingoms vertybėms, kiekvieną jų išryškinti ir įtaigiau pateikti. Susitelkta ir į „kalbančius“ eksponatus, leidžiančius lankytojų dėmesį nukreipti į specifinius ekspozicijos akcentus kartu sumažinant vizualų triukšmą.

Muziejaus ekspozicijos atnaujinimo darbus vykdė garsus parodų architektas Saulius Valius su kolegomis. Pasak architekto, tai iš dalies senos ekspozicijos pakeitimas išlaikant buvusį turinio daugiasluoksniškumą. Taip buvo siekiama, kad ekspozicija ir toliau būtų pritaikoma įvairiems lankytojams, kad kiekvienas rastų

sau patrauklių ir dominančių temų. Architekto komandai ir muziejaus specialistams drauge ieškant įtaigesnio turinio pateikimo, pasirinkta į esamas muziejaus vitrinas įdiegti modernią taškinio pašvietimo sistemą, intensyviau išgryninti pateikiamų vertybių skaičių. Vis dar taikantis prie karantino reikalavimų, įdiegti papildomas technines priemones tapo geru išbandymu komandai, kurį ji galiausiai sėkmingai įveikė.

Per pirmuosius mėnesius, vos tik muziejus atsivėrė visuomenei, lankytojai įvertino atnaujintą ir kai kur naujai sukurtą vitrinų vizualinį apipavidalinimą, estetiškai pridengtus salių langus, sukuriančius jaukesnę aplinką, suminkštintas bendras apšvietimas leidžia išsiskirti taškiniu pašvietimu sudėtiems architekto ir kuratorių akcentams.

Nors muziejaus judėjimo kryptys buvo pakeistos ir tai turėjo įtakos anksčiau sukurtiems audiogidams (nebeaktuali tampa informacija, kai nurodoma lankytoji pasisukti į kairę ar į dešinę), vis dėlto ir toliau jie yra puiki priemonė, suteikianti daugiau informacijos apie konkrečius, išskirtinius eksponatus. Muziejaus lankytojai kviečiami pasinaudoti suaugusiųjų ir vaikų audiogidais, padedančiais lengviau pristatyti esminius ekspozicijos momentus. Audiogido aprašuose, kaip ir ekspozicinėje erdvėje, likę tie patys eksponatai gana nesunkiai randami dėl bendros numeracijos.

Atnaujinant antrą aukštą, kartu išplėtotą ekspozicinio turinio tekstinio pasakojimo dalis, kurios pasigesta ankstesnėje ekspozicinėje aplinkoje. Koncentruotai, dviem kalbomis anotacijos buvo perkeltos ant salių sienų, dabar lankytojai patogiai gali susipažinti su bendru kiekvienos salės turiniu.

ISTORINIŲ INTERJERŲ TRANSFORMACIJA

Gintaro muziejus yra unikalus saugomais ir pristatomais gintaro rinkinio eksponatais, taip pat ir pastato istorija, pateikiančia daug žinių apie grafų Tiškevičių giminę. Šios šeimos epocha, ypač nuveikti Palangai darbai, be galo svarbūs. Palangos gintaro muziejus įkurtas grafo Felikso Tiškevičiaus ir jo žmonos Antaninos Korzbok-Łąckos 1897 m. pastatytuose rūmuose. Rūmus projektavo garsus vokiečių architektas Franzas Heinrichas Schwechtenas

(1841–1924), jie stovi pačioje gražiausioje Palangos vietoje – parke, sukurtame prancūzų kraštovaizdžio architekto Édouard'o André (1840–1911). Palangos Tiškevičių rūmų statytojai ir aplinkos formuotojai buvo gana plačiai pristatomi ankstesnėse pirmo aukšto ekspozicinėse erdvėse. Šiuo metu pasipildžius muziejaus teikiamų paslaugų spektrui, pasakojimas sutelktas koncentruotai kiek mažesnėje istorinių salių dalyje.

Pirmo aukšto keturiose salėse lankytojams pristatoma grafų Tiškevičių šeimos išskirtinė kultūrinė, meninė ir socialinė veikla. Vienoje iš salių pasakojant apie Tiškevičių šeimos pomėgius kolekcionuoti įvairias vertybes neužmiršdami ir kiti šios giminės garsūs atstovai, taip pat turėję savo senienų rinkinius. Tai – broliai archeologai Konstantinas (1806–1868) ir Eustachijus (1814–1873) Tiškevičiai, Benediktas Henrikas Tiškevičius (1852–1935), Mykolas Tiškevičius (1828–1897). Jie ne tik rinko senovinius dirbinius, bet ir tyrinėjo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir kitų Europos šalių paminklus. 1855 m. grafas E. Tiškevičius savo senienų rinkinį perdavė prie Archeologijos komisijos įsteigtam Senienų muziejui. Po įvairių istorinių peripetijų dalis Tiškevičiams priklausiusių radinių eksponuojama ir Palangoje. Čia galima išvysti grafo F. Tiškevičiaus surinktą archeologinio gintaro rinkinį.

Grafai daug dėmesio skyrė kurorto plėtrai: statė poilsiui pritaikytas vilas, įrengė artezinių šulinį, pastatė Kurhauzo mūrinę dalį, finansavo naujos Palangos bažnyčios statybą. F. Tiškevičius rūpinosi visuomenės švietimu – suteikė patalpas „Saulės“ draugijos mokyklai, dovanojo pastatą Palangos gimnazijai, o jam priklausiusiuose sandėliuose prie jūros tilto 1899 m. įvyko pirmasis lietuviškas spektaklis „Amerika pirtyje“. Grafai Feliksas ir Antanina Tiškevičiai buvo kultūros žmonės, mėgę keliauti, pasisvečiuoti į rūmus dažnai kviesdavę iškilius visuomenės ir kultūros veikėjus.

2021 m. pabaigoje istorinės erdvės buvo pagyventos įdiegus interaktyvią vaizdo instaliaciją „Gyvas Tiškevičių šeimos albumas“. Dviem vaizdo projektoriais ant rūmų Mėlynojo salono sienos ir lubų perteikiami Tiškevičių šeimos gyvenimo ir rezidencijos kūrimo epizodai. Taip lankytojai išvysta didelio formato nuotraukas, kurios, meistriškai išdėliotos ar pagyventos grafikos efektais, netikėtai išnyra žiūrovams

prieš akis. Vienu metu ant skirtingų plokštumų projektuojami vienas kitą papildantys vaizdai. Taip vertinga edukacinė medžiaga perteikiama įdomiau, ją galima pritaikyti įvairioms tikslinėms grupėms, o lankytojai įtraukiami į prasmingą pažinimo kelionę.

SUKURTOS IR ĮDIEGTOS NAUJOS PASLAUGOS

Muziejus lankytojus pasitinka ne tik atnaujintomis nuolatinės ekspozicijos salėmis, bet ir papildomomis naujomis paslaugomis, kurios tiesiog būtinos ir visiškai suprantamos kalbant apie visavertį šiuolaikinį muziejų.

Muziejus maloniai priima judėjimo negalią turinčius ar muziejaus ekspozicines sales norinčias apžiūrėti šeimas su vaikais vežimėliuose. Šios lankytojų grupės kviečiamos pasinaudoti prie senojo įėjimo įrengtu lauko keltuvu, kuriuo patenkama į cokolinį aukštą, ir pastato

viduje įrengtu liftu. Viduje, cokoliniame aukšte, lankytojų patogumui įrengtos naujos rakinamos spintelės. Poilsio zona papildyta erdve mažiesiems – susibūrę po „Gintaro medžiu“, jie gali spalvinti muziejaus specialistų sukurtą knygelę apie gintarą, pažaisti žaidimą „Gintaro kelias“ ar tiesiog atsikvėpti.

Muziejus naują sezoną pasitiko ir su modernizuota bilietų išdavimo sistema, kuri užtikrina ne tik sklandų lankytojų aptarnavimą, bet ir tikslią lankymo apskaitą.

Muziejus ilgai ieškojo galimybės lankytojams ne tik pasiūlyti kultūrinį turinį, bet sudaryti įvairnes sąlygas kultūriniam bendravimui. Tuo tikslu buvo pergaltos suvenyrų, knygyno koncepcijos ir pirmame muziejaus aukšte įkurta vidaus ir lauko kavinė. Šios naujovės lankytojų pasitiktos su džiugesiu. Ypač prabėgusios karštos vasaros laikotarpiu galimybė pakviesti lankytojus pasimėgauti vėsesniais vakarais be galo viliojo.

Stengiantis pritraukti kuo daugiau lankytojų paslaugų paketas kasmet papildomas ir

Palangos gintaro muziejaus ekspozicija. Atnaujinta inkluzivus salė. Palanga, 2021
Fot. Gintarė Grigėnaitė, LNDM

trumpalaikėmis parodomis. 2021 m. Palangos gintaro muziejuje buvo pristatomos net kelios teminės parodos, papildžiusios muziejaus kuriamą bendrą naratyvą. Viena jų – Raudondvario grafo Benedikto Henriko Tiškevičiaus originalių istorinių fotografijų paroda „Nenuiltamos horizonto paieškos, arba Keliautojo dienoraštis“ iš LNDM rinkinių (kuratorė Ugnė Marija Makauskaitė). Autentiškos XIX a. antros pusės nuotraukos žavėjo tuo, kad perteikė keliautojo vasaros įspūdžius iš Europos skirtingų vietovių. Tai savotiškas vaizdo dienoraštis, kurį grafai aktyviai pildė.

Intriguojančią nuotaiką kūrė ir Kopyčios parodų salėje eksponuota metalo menininkės juvelyrės Vitos Pukštaitės-Bružės personalinė paroda ir instaliacija „Po saule“. Joje eksponuoti specialiai šiai parodai sukurti naujausi autorės darbai – metalo meno ir autorinės juvelyrikos objektai iš gintaro, emalio, vario, sidabro, geležies, mamuto kaulų ir kitų medžiagų (kuratorės dr. Jurgita Ludavičienė ir Regina Makauskienė). Tai jaunosios kartos juvelyrės žvilgsnis į gintarą ir jo interpretacijos. Gintarui buvo skirtas šviesos šaltinio vaidmuo: jo prigimtis ir struktūra atskleista daugialype vidine grafika ir neribotomis šviesos gaudymo bei atspindėjimo galimybėmis.

2021 m. „Lietuvos muziejų kelio“ programai paminėti atidaryta dar viena paroda „Gražiausi Vakarų Europos miestai, jų rūmai ir parkai iš Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus rinkinių“. Lietuvos dailės muziejaus užsienio šalių

grafikos rinkinyje gausu įvairių Europos miestų vaizdų, kuriuose daug dėmesio skiriama miestų panoramoms, būdingiems architektūros ansambliams, gamtos motyvams. Ypač vaizdingus miestų kraštovaizdžius XVIII a. viduryje Anglijoje kūrė trijų kartų graverių ir leidėjų dinastijos atstovai Johnas (1701–1779) ir Thomas (1712–1767) Bowlesai. Parodoje eksponuojamose anglų meistrų kompozicijose dominuoja aiškūs ir detalūs piešiniai. Ofortai, sukurti naujosios klasikos stiliumi, tarsi perkelia mus į tolimą istorinį laikotarpį, kai grafikos menas Anglijoje kilo į kokybiškai naują lygmenį, graviūros buvo itin mėgstamos, perkamos ir kaupiamos privačiuose kolekcininkų rinkiniuose ir namų bibliotekose.

PERSPEKTYVOS

Muziejus gyvas tik tuomet, kai sugebame rasti komunikuojamo paveldo ir tikslinės auditorijos dermę. Palangos gintaro muziejus, kaip ir kiti pasaulio muziejai, po truputį atsigaunantis po visuotinės pandemijos iššūkių, aktyviai ir optimistiškai žvelgia į naujus sezonus. Kuriami nauji projektai, parodos, edukaciniai produktai. Muziejus aktyvina bendradarbiavimą su vietos bendruomenėmis, stengiasi gausinti muziejaus gerbėjų ratą. Vis pasiekiančios žinios dėl naujų turistinių agentūrų susidomėjimo, kaip ir įkvepiantis kitų metų kruizinių laivų tvarkaraštis, verčia tikėti sugrįšiančių lankytojų gausa ir jų įvairove.